

oskrbnik svojega zavetnika in dobrotnika tržaškega škofa Petra Bonhoma, kateri je bil — kakor tudi več njegovih sprednikov — uprav župnik Laški, „plebanus ac commendatarius plebis de Tiver“ (prim. Orožen l. c. 123, 125). — V ostalem se zdi oni Trubarjev „curriculum vitae“ nekoliko zmeden ter ne povse jasen, kar se namreč tiče kronologije, — vsaj v prvem délu. V raznih spisih tolmači se nam stvar različno. — Kdo nam konečno posveti v vse té še precej temne strani o življenji Primoža Trubarja, utemeljitelja našega slovtva? —*)

Giacomo.

Noveleta. Spisal A. A. P.

Giacomo, hočeš zaslužiti mesto mene dve liri? Jaz imam že nekam drugam voziti,“ nagovori gondolir Giorgio svojega tovariša.

„Ne, tudi jaz sem že najet in za dobro plačo.“

„Za dobro plačo! — Koliko dobiš?“

„Deset lir za uro mi je obljubil kavalir.“

„Diavolo! — Addio!“

„Addio, amico Giorgio!“

Danes je sv. Marka dan in velik praznik v Benetkah. Danes si zasluži vsak gondolir toliko, kolikor drugače v jednom tednu, a Giacomo zavrača vse ponudbe. Deset lir za uro mu ne obljubi nikdo. Leno leži na kamenitem bregu ob Velikem Kanalu, puši cigareto ter posluša melodijozne glasove godbe, ki se razlega od trga sv. Marka sèm.

V stari palači dožev imajo nocoj na sv. Marka praznik plemenitaši in bogataši beneški velik ples. Tam se zbira vsa veljavna gospôda, nobenega imenitnejšega ne pogrešaš. —

Ko zasliši Giacomo najjsto uro biti z zvonika cerkve sv. Marka, skoči v svojo gondolo in vesla v neki bližnji stranski kanal. Pred visoko staro palačo se ustavi ter čaka zibaje se v ladjici. Na bregu nekdo lahno zaploska. Giacomo pritisne gondolo k bregu in vánjo stopi najprej mlad kavalir.

*) V Žvabovem spisu na 41. strani v 2. vrsti od zdolaj nam. sospet pettiamo, čitaj: sospettiamo. Na 42. str. v 1. vrsti od zgoraj nam. d'origine, čitaj: d' origine. Na 44. str. v 20. vrsti od zgoraj čitaj: resnično. Na 45. str. v 6. vrsti od zgoraj nam. znanej sv. Antona cerkvi, čitaj: zvanej starega sv. Ant. cerkvi.

„Beatrice!“ zašepče in podá na bregu stoječi dami rokó. Lahno skoči ona v čolnič in on jo ujame v naročaj.

„Canale Grande, signoria?“ vpraša Giacomo.

„No, no,“ odgovori gospod ter mu pové, kam naj vozi.

„Že vem, že vem,“ pravi gondolir in zavije kričé okrog ogla, naj se mu umakne, kdor mu nasproti prihaja.

„Predraga Beatrica moja, koliko časa te že nisem videl!“ pravi mladi mož ter jo poljubi.

„Ljubček moj, kako sem srečna!“ odgovori mu ona.

Giácómo pa se molčé opira v veslo ter vesla ven na morje. Ko pride iz mesta iz ozkih kanalov, popusti veslanje in ladja sama plava v svetli mesečini na planem, širnem morskem površji.

Filippo de Falcone in Beatrica, soproga grofa Muzzija, govorita zaljubljeno, objemata se in poljubujeta ter sta srečna.

Giácómo pak je zadremal. —

Na sijajni nocojšnji ples je odšel tudi conte Muzzi. Njegova mlada soproga Beatrica ni hotela iti ž njim; bolela jo je glava. Conte Muzzi bi bil rad ostal doma, a Beatrica ga je le preprosila, naj si zaradi nje ne kali veselja. In šel je sam.

Filippo de Falcone se je oprostil pri svojem prijatelji Carlu, soprogu komtese Muzzijevke, da ga ne more spremljati na veselico, ker mora odpotovati to noč še v Trst, da tam uredi važna opravila, katerih ne more odlašati. —

Hitro, prehitro je minil čas Filipu in Beatrici. Večerna sapa je zanesla gondelo že precej daleč ob obali navzdol, ko se spomnita, da bi bilo nevarno za Beatrico še dalje ostajati od doma.

Filip vzbudi gondolirja ter mu zapové, naj pelje zopet nazaj.

„Ah, gospod, vzbudili ste me iz strašnih sanj,“ pravi Giacomo, a Filip ga ne posluša. Porabiti mora zadnje kratke trenutke, da se nasrka medu iz sladkih ustnic lepe Beatrice.

Giácómo si zmane zaspane oči in prej nego v pol ure ja privesla zopet tjá, kjer sta bila stopila v čoln Filip in Beatrica.

„Addio carissimo!“ zašepeta Beatrica ter izgine v visoko palačo, kjer jo je že pri vratih čakala služnica.

„Felice notte, Beatrice!“

Tudi Giacomo je bil srečen. Filip mu je dal še več, nego mu je obljudil in veselo zvižgaje in pevaje je veslal gondolir domov, mislé si:

„No, danes sem zaslužil denarja, da ga komaj nesem!“

Conte Muzzi je bil jeden najbogatejših Benečanov. Pred dvema letoma mu je umrl oče ter mu zapustil veliko imetje, s katerim

je trgoval v vse zemlje sveta, da se mu je množilo dan na dan. Pred dvema letoma se je oženil s hčerjo bogatega meščana Petra Pilatija, katera mu v hišo ni prinesla samó lepote divnega svojega telesa, temveč tudi še precej tisoč beneških zlatov.

Srečnim imenovali so prijatelji in znanci grofa in tudi sam se je štel med najsrečnejše ljudi na svetu. In zakaj bi se tudi ne! Bogat je bil in zadovoljen z življenjem, katero mu je podajalo vse, kar koli si je le poželet; čestili so ga vsi in imel je lepo ženo, katero je ljubil on sam in njega ona. Otrók res še nista imela, a bila sta oba še mladá in conte Muzzi ni izgubil še nade.

Prepričan je bil conte Muzzi, da Beatrica njega ljubi in ne vem, kaj bi dejal in storil, ko bi se upal kdo o tem dvojiti.

Beatrica je bila jedva v sedemnajstem letu, ko se je omožila z grofom Muzzijem. Skoro do zadnjih dnij pred ženitvijo je bila v nekem ženskem samostanu zaradi vzgoje. V tem odgojevališči je bila od najnežnejših let; zgodaj umrle matere ni poznala nikdar.

Živa deklica se ni premišljevala dolgo, ko jej je nekega dne pisal oče, da naj se moži.

„Zdaj sem prosta!“ vzkliknila je, prebravši očetov list in resnično je iz prva ljubila svojega osvoboditelja iz zaduhlih samostanskih zidov. Dopadale so jej lepe in sladke besede Carlove in udana mu je bila, kakor se udá mlado dekletce kmalu vsakemu, kdor se jej laska.

Filippo de Falcone je bil že izza otroških let najboljši prijatelj Muzzijev. Njemu je prvemu zaupal svojo ljubezen, njemu je prvemu pokazal svojo soprogo, na katero je bil toliko ponosen. — Da se je Filip po plesih in veselicah toliko bavil z Beatrico, ni se nikakor čudil Carlo. Saj je bil njegov prijatelj, tedaj tudi prijatelj njegove žene!

Filip je bil lahkoživ. Tudi on je podedoval precej imetja. Učil se je pravdoznanstva v Bolonji, a ko je zapazil, da se v veselih družbah krči njegov denar, vrnil se je v Benetke in stopil v družbo z ubogim, a špekulativnim trgovcem. Za trgovino se je brigal Filip le malo. To skrb je prepuščal svojemu drugárju. Sedaj je živel v Benetkah jednako veselo, kakor prejšnje dni v Bolonji.

Živo nasprotje vedno veselemu Filipu bil je Carlo. Ne da bi bil morda mizantrop, a kakor je bila Filipu vesela družba vse, tako je bilo resnemu prijatelju njegovemu mirno in srečno domače življenje najljubše.

„Venti cinque lire!“ naštel je Giacomo, ko je s svojo ladjo prišel domov.

Na svoji trdi postelji se je premétal mladi gondolir in ni mogel zaspati.

„Kako so srečni ljudje!“ vzdihnil je, ko se je spomnil šepetanja zaljubljenega para, katerega je vozil po morji.

Ko ja je videl tako srečna, spomnil se je svoje Giovannine, katere mu neče dati njegov sosed Paravicini, njemu, ubogemu gondolirju.

„Giacomo, kadar bodeš imel toliko, kakor Giovannina, oglasi se pri meni. Takemu beraču, kakor si pa ti, ne dam svoje hčere“, dejal je ošabni ribič, ko je pri njem snubil Giacomo.

Stari Paravicini je bil pa tudi bogat, vsaj po Giacomovih nazorih. Imel je lepo kočico in s svojim ribarstvom si je prislužil tudi obilo denarja. In kako bogato so tudi živeli pri Paravicinovich!

Ko je prej Giacomo vozil Filipa in Beatrico, želel si je, da bi on imel vsaj deseti del tega denarja, kar je vreden oni prstan, kateri se blišči gospodu na prstu. Zamislil se je in sanjalo se mu je, da je umoril srečna zaljubljenca ter ja oropal. Za dragocenosti pak je dobil denar in z denarjem svojo ljubljeno Giovannino. A vest ga je pekla in bal se je policije in ko ga je iz sanj prebudil Filip, zdelo se mu je, da ga je že zasačila pravica, a kmalu je spoznal, da so bile samó — sanje!

Teh sanj se spomni zopet ubogi gondolir, ko leži brez spanja na svojem priprostem ležišči.

„To so bile grde sanje!“ dejal je; a vender ni mogel popustiti misli, kako bi si pridobil toliko denarja, da bi lahko stopil pred Paravicinija ter dejal:

„Nisem berač! Daj mi svojo hčer!“

Dolgo, dolgo je mislil, že se je začelo svitati. Zaslužil je sicer včeraj pet in dvajset lir, a to je premalo.

Zdaj se spomni menda nekaj povšečnega. Veselo skoči po konci.

„Imam jo!“ zakliče. „Še nekoliko dnij in Giovannina bode moja žena!“

Vstane. Ne dá mu spati misel, ki mu je šinila v glavo. Stopi iz kočice, v kateri je spal ter se izgubi med drugimi hišicami.

Morda je šel svoji Giovannini praviti, v koliko dneh že bode njegova.

Vroče je še pripekalo visoko na nebu stoječe solnce. Gondolirji so ležali ob bregu v kaki senci ter čakali večera, da se jim prične za-sluzek. Giacomo je igral z Giorgijem „moro“. Kar pogleda proti solncu, skoči na noge ter reče Giorgiju, da ne utegne več igrati.

„Ej vruga! Kaj boš zopet zaslužil za jedno vožnjo toliko, kakor včeraj?“ vpraša ga Giorgio.

„Še več!“ zavpije mu Giacomo nazaj, a že izgine v postranskem kanalu.

Kmalu privesla k Muzzijevi palači. Slugi naroči, da mu je z grofom samim govoriti. Conte, pri katerem je ravno bil Filip in ki je prijatelju in svoji soprogi pravil o včerajšnjem plesu, mislil je, da je morda iz njegove trgovske pisarne kdo, ker mu ni sluga nič določnega povedal, kdo ga prav za prav čaka in ker je navadno ob tej uri že bil pri svojem poslu, poslovi se pri soprogi in prijatelji, rekoč, da se mora ogledati po svojih opravilih ter odide s slugo.

„Gospod grof! Koliko sto lir mi daste, če Vam povem, kdo ljubi Vašo ženo?“ vpraša Giacomo grofa, ki se čudi, ko vidi neznanega človeka pred seboj. Ko zasliši čudne besede gondolirjeve, razkačen zakriči nánj:

„Kaj govoriš, slepar?“ — Srpo gleda gondolirja ter čez nekaj časa še dostavi:

„Naj ljubi, kdor hoče mojo Beatrico, a ona ljubi samó mene.“

„Ni res, ona ljubi družega!“

„Tisoč lir imaš. Evo jih! Povej mi ime! Še danes je mrtev,“ vpije conte Muzzi ter sili gondolirju mošno.

„Dobro!“ zareži se Giacomo, spravi denar ter pové, kar je videl včeraj.

„Lažeš! Filip je moj prijatelj,“ sikal je izza zob Muzzi, ko je končal Giacomo.

„Prepričajte se, gospod, kadar pride k Vam in misli, da Vas ni doma,“ svetuje mu gondolir.

„Saj je tukaj!“ še reče in hiti po širokih stopnicah v prvo nadstropje.

Najprej gre v svojo sobo, vzame bodalo v roko ter stopa po prstih v salon, kjer je zapustil soprogo in prijatelja. — Ne da bi bil potrkal, odpre tiho vrata.

Beatrica sloni Filipu v naročaji, drug drugemu gledata v oči ter se poljubujeta.

Ker je Carlo tiho odprl vrata, nista ga slišala. Nekaj časa stoji grof, kakor bi bil okamenel. Kar zarjove tako grozno-strašno nesrečni mož, katerega sta osleparila najljubša mu žena in najljubši mu prijatelj, zarjove in skoči na Filipa ter mu porine bodalo v prsi.

Beatrica omedlí.

Filipa je Carlo zabodel tako nesrečno, da je v nekoliko minutah bil mrtev.

Zaplakal je nekdam tako srečni Muzzi, pokleknil k svoji kot mrtvi na tleh ležeči soprogi, a hipno skoči po konci ter dere iz sobane. Doli v veži je še Giacomo štel svoje lire.

„Na sodišče!“ zavpije grof na gondolirja ter mu zalučí pod noge še jedno pest denarja.

Giacomo pa se zboji ter odteče.

Ker nobenega družega gondolirja ni blizi, popelje se Muzzi sam k sodišču ter se tam ovadi, da je umoril Filippa de Falconeja.

Za več let je bil obsojen Muzzi. Beatrica je zblaznela.

Sivolas je prišel Muzzi iz ječe, dasi ni imel dosti nad trideset let.

Po svoji oprostitvi je obiskal Muzzi Beatrico. Prej je bežala vedno pred vsakim ter se bala, da jo umorí.

„Beatrica!“ zakliče nesrečni soprog, ko vidi svojo nekdam tako krasno ženo tako izpremenjeno. Ona je hotela bežati pred njim, a ko zasliši njegov glas, priteče k njemu, objame ga in se razjoka, ali hipom ga sune od sebe ter zavpije:

„Krvav si, Carlo! Beži stráni!“

Odslej je jokala vedno in ako jo je hotel kdo tolažiti, kričala je:

„Krvav si, Carlo! Beži stráni!“

Usahnile so jej solze, ko je umrla.

Bogatemu Giacomu je dal rad Paravicini svojo hčer. —

Nekega dné je prodajal Giacomo ribe v mestu. Kar pristopi k njemu stari njegov znanec Giorgio ter mu pripoveduje o nesrečni Muzzijevi rodovini. Giorgio ni vedel, da se Giacomu kaj tiče ta povest. Znano je bilo sicer, da je Giacomo sedaj bogat, a zakaj ne bi bil, saj je vzel hčer bogatega Paravicinija. Kako pa je prav za prav do bogastva prišel, pravil ni Giacomo nikomur.

„Proklet bodi oni gondolir, ki je grofu izdal, da ga ne ljubi več soproga; ali to ni bil gondolir, to je bil lopov!“ sklene Giorgio svoje pripovedovanje.

„Lopov, lopov!“ ponovi Giacomo mehanično. —

Čez nekaj dnij pak so si pripovedovali gondolirji in ribiči novico, da je sinoči utonil bogati ribič Giacomo.

Vdova Giovannina pak je Giorgia vzela za moža.

